

Nr 219.*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående kostnader för vissa hjälpåtgärder i anledning av Surtekatastrofen.*

(3:e avd.)

I propositionen nr 256 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 13 oktober 1950, föreslagit riksdagen att till Kostnader för vissa hjälpåtgärder i anledning av Surtekatastrofen å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1950/51 under elfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 3 500 000 kronor.

Departementschefen framhåller, att jordskredet i Södra Surte den 29 september 1950 var en naturkatastrof av för svenska förhållanden sällsynt karaktär och med ovanligt omfattande skadeverkningar. Jordmassorna i det av skredet drabbade området — omkring 24 hektar — förskötos under loppet av några minuter närmare 100 meter, och bebyggelsen på området, 30 bostadshus med sammanlagt 118 lägenheter, spolierades. I runt tal 300 personer blevo hemlösa. För fastighetsägare och affärsinnehavare i samhället uppstodo betydande förluster. De trafikleder, som hade beröring med området, demolerades. Farleden i Göta älv fylldes igen, järnvägen och vägarna över området avskuros. Även telefon- och avloppsledningarna samt det elektriska nätet förstördes.

Det är enligt departementschefens mening självklart, att statsmakterna böra ta det yttersta ekonomiska ansvaret för de åtgärder, som påkallas för att iordningställa katastrofområdet och för att de drabbade enskilda personerna icke skola behöva lida en alltför kännbar ekonomisk skada. Frågan om bestridandet av kostnaderna för kommunikationsförbindelsernas återställande anses icke böra upptagas till prövning i detta sammanhang.

På frivillig väg insamlade medel beräknas täcka kostnaderna för åt befolkningen lämnad omedelbar hjälp samt för ersättning för skadat lösöre och inkomstbortfall för fastighetsägare och rörelseidkare. Kostnaderna i övrigt i anledning av skadegörelsen på enskild egendom anses böra bestridas av staten genom särskilt anslag, vilket även skulle tagas i anspråk för nyssnämnda ändamål, i den mån insamlade medel icke förslå härtill.

Kommunen avser att uppföra 36 enfamiljshus av 1¹/₂-planstyp, vilka beräknas bliva färdiga för inflyttning under tiden december 1950—februari 1951. Provisoriska anordningar i form av bl. a. ett tillfälligt kök skola vidtagas för att möjliggöra att till en början i varje hus skola kunna bo två

familjer. Med denna nybebyggelse beräknas sålunda inom en relativt snar framtid bostad kunna beredas 72 familjer. Departementschefen anför vidare:

Det är icke uteslutet, att genom forceringen av byggnadsarbetena kostnader uppkomma, som rimligen icke böra belasta de nya fastigheterna. Inredandet av ett provisoriskt extra kök i varje hus föranleder utgifter, som falla utanför normala produktionskostnader. På grund av vad sålunda anförts synes möjlighet böra finnas att för täckande av kostnaderna för ifrågasvarande enfamiljshus utöver egnahemslån bevilja statsbidrag intill ett belopp, motsvarande extraordinära kostnader. Hållpunkter för att bedöma storleken av dylika kostnader saknas f. n. Det synes emellertid rimligt att räkna med ett belopp av 100 000 kronor.

För finansiering av de normala produktionskostnaderna för husen kommer kommunen att beviljas egnahemslån. Enligt gällande grunder skall låntagaren själv svara för tio procent av produktionskostnaden. I detta fall synes det emellertid ändamålsenligt, att kommunen tills vidare erhåller egnahemslån intill 100 procent av kostnaden. Den del av lånet, som ligger över 90 procent, bör vara amorteringsfri. Om riksdagen icke gör någon erinran här emot bör därför Kungl. Maj:t kunna bemyndiga bostadsstyrelsen att medgiva detta undantag från gällande bestämmelser. När nytillskottet av bostäder i samhället blivit så stort, att den extra familjen i enfamiljshuset kan beredas bostad på annat håll, böra husen successivt försäljas till enskilda personer. Härvid bör självfallet krävas, att köparen gör en egen insats motsvarande minst tio procent av produktionskostnaden. Det extra lån mellan 90 och 100 procent av kostnaden, som kommunen föreslagits kunna erhålla, bör därför återbetalas till det lånebeviljande organet senast i samband med att kommunen försäljer fastigheterna.

Härutöver beräknas viss ytterligare bebyggelse snarast kunna påbörjas av aktiebolaget Surte glasbruk och en i orten bosatt byggmästare.

För att ordna fastighetsförhållandena anses det nödvändigt, att skadeområdet inlöses av staten. Det sammanlagda värdet av såväl byggnader som mark vid tiden omedelbart före raset har av länsstyrelsen i Älvsborgs län uppskattats till 2 385 000 kronor. Departementschefen har för inlösen tills vidare beräknat detta belopp; det slutliga bestämmandet av köpeskillingens storlek anses emellertid böra ske genom en särskild av Kungl. Maj:t tillsatt nämnd, vilken i erforderlig utsträckning skall föra förhandlingar med fastighetsägarna.

Tidigast nästa sommar bedömes det vara möjligt att mera slutgiltigt avgöra, i vad mån de raserade byggnaderna varaktigt kunna återplaceras inom rasområdet och vid vilken tidpunkt detta i så fall kan ske. För att undvika värd förstöring föreslås därför, att reparabla byggnader nödigt istandsättas, varjämte en grundläggande planering av området anses böra verkställas, medan det befinner sig i statens ägo. Kostnaderna för dessa åtgärder beräknas till 95 000 kronor för justering av byggnader, 150 000 kronor för flyttning av byggnader inom rasområdet och 350 000 kronor för grovplanering av området. De kostnader, vilka härutöver uppkomma för de skadade byggnadernas slutliga istandsättande, kunna dock icke nu uppskattas.

Kostnaderna för de av myndigheterna omedelbart vidtagna hjälptåtgärderna

beräknas till 57 000 kronor. För en ingående geologisk undersökning av katastrofområdet föreslås 50 000 kronor. Sedan denna utredning avslutats, förordar departementschefen, att en liknande undersökning företages även inom de bebyggda områdena vid Göta älvs östra strand närmast söder och norr om Surte. Kostnaderna härför, vilka icke nu kunna beräknas, anses böra bestridas i samma ordning som kostnaderna för undersökningarna inom katastrofområdet. För icke förutsedda utgifter har reserverats ett belopp av 100 000 kronor. Anslagsbehovet i dess helhet har sålunda upptagits till (100 000 + 2 385 000 + 95 000 + 150 000 + 350 000 + 57 000 + 50 000 + 100 000) 3 287 000 kronor. Då medelsberäkningen beträffande vissa poster är mycket preliminär, föreslår departementschefen, att anslaget avrundas till 3 500 000 kronor. Detta belopp avses även täcka de kostnader, för vilka medel ställts till förfogande från anslaget till oförutsedda utgifter, till vilket sistnämnda anslag därför skulle återföras ett belopp av 500 000 kronor. En viss återbäring av medel till statsverket kan beräknas efter det att fastigheterna försålts av staten.

Utskottet. För att få en närmare uppfattning om de skadeverkningar i olika hänseenden, som uppkommit genom naturkatastrofen i Surte, ävensom det arbete, som nedlagts från statliga och kommunala organ för att återställa trafikleder, bispringa befolkningen m. m., har utskottet i mitten av november avlagt besök på katastrofplatsen. Därvid har utskottet även varit i tillfälle att konferera med bl. a. representanter för statliga och kommunala myndigheter. Utskottet har vid detta besök med tillfredsställelse kunnat konstatera, att dessa myndigheter, var och en inom sitt område, ingripit med berömvärd snabbhet och effektivitet och att som en följd härav röjningen på katastrofplatsen och avhjälpandet av skadorna i övrigt hittills kunnat genomföras utan onödig tidsspillan. Befolkningens och frivilliga hjälporganisationers insatser ha likaledes varit av stort värde.

Utskottet delar uppfattningen, att statsmakterna böra ta det yttersta ekonomiska ansvaret för de åtgärder, som påkallas för att iordningställa katastrofområdet och för att de drabbade enskilda personerna icke skola behöva lida en alltför kännbar ekonomisk skada.

Bland de mest angelägna uppgifterna är givetvis att bereda bostäder åt de familjer, som genom raset blivit utan hem. Då arbetena måste forceras och dessutom en del särskilda inredningsarbeten skola utföras, synes det beträffande enfamiljshusen skäligt, att utöver egnahemslån statsbidrag kan beviljas för extraordinära kostnader. Utskottet har icke heller något att erinra mot att kommunen tills vidare erhåller egnahemslån intill 100 procent av produktionskostnaden. Det extralån å 10 procent av kostnaden, som härigenom lämnas, förutsättes skola återbetalas vid fastigheternas försäljning.

Av skäl som anförts i propositionen tillstyrker utskottet förslaget, att staten skall inlösa hela rasområdet. Vad beträffar kostnaderna härför torde f. n. icke kunna göras mera bestämda beräkningar. Utskottet vill emellertid

i anslutning härtill understryka angelägenheten av att även i detta sammanhang iakttaga nödig försiktighet med statsutgifterna. Det bör sålunda tillses, att icke någon övervärdering av de förstörda byggnaderna och fastigheterna kommer till stånd. Kungl. Maj:t bör vidare med uppmärksamhet följa undersökningarna så att de kostnader, som nedläggas för justering, flyttning och istandsättande av byggnader, i regel komma statsverket åter till godo vid försäljning av desamma.

Övriga i propositionen framlagda förslag föranleda icke någon erinran från utskottets sida.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,
att riksdagen må till *Kostnader för vissa hjälpåtgärder i anledning av Surtekatastrofen* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1950/51 under elfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 3 500 000 kronor.

Stockholm den 30 november 1950.

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar Sven Larsson, Karl Andersson, Ohlson, Gustaf Karlsson, Ivar Anderson, Heiding, fröken Andersson, herrar Berling, Sundelin, Leander, Gillström, Johan Eric Ericson, Näsström, Lundqvist och Ivar Persson; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Ward, Malmborg i Skövde, Bergström, Boman i Kieryd, Mårtensson i Uddevalla, Svensson i Ljungskile, Lindholm, Rubbestad, Eriksson i Sandby, Ståhl, Staxäng, Åkerström, Pettersson i Dahl och Petterson i Degerfors.
